

Mnenja in presoje učiteljev o izvedbi vsebin z zamejsko tematiko (Vodeni intervju)

Raziskovalci so za doseganje drugega in tretjega cilja s pomočjo posebnega vprašalnika ugotavljali izvedbo pouka s ciljem poznavanja obstoja in delovanja Slovencev v zamejstvu ter z interpretacijo teh podatkov pridobili od učiteljev / učiteljic vedenja o dejanskem stanju pri izvedbi predmetnih vsebin s to tematiko ter izpostavili prednosti in primanjkljaje njihove izvedbe. Za natančnejše vedenja o kakovosti izvedbe v UN in učbenikih smo anketirali vzorec 20 učiteljev na 6 osnovnih in 6 srednjih šolah vseh regij Slovenije in sicer: OŠ z italijanskim jezikom Koper in Hrvatini, OŠ 8talcev Logatec, OŠ Livade Izola, OŠ Miroslava Vilharja Postojna in DOŠ I Lendava; SETŠ Nova Gorica, Lesarska strokovna šola Postojna, Gimnazija in srednji šoli Kočevje ter DSŠ Lendava. V decembru 2018, ko so učitelji prostovoljno pristopili k anketiranju, so raziskovalci z učitelji / učiteljicami SLO, ZG, GEO, Družbo (OŠ), SLO, Z, GEO in SOC (SŠ) izvedli krajši, 20 minutni pogovor

Polstrukturiran vodeni intervju je obsegal naslednja vprašanja

- Vprašanja v povezavi z UN in učbeniki predmeta
- Splošna odprta vprašanja (pomembnost tematike področja glede na vsebine UN, elementi strokovnih in družbenih vsebin, možnosti izboljšav)
- Specifična vprašanja glede na predmetne vsebine
- Poleg analiz tako kvantitativne kot kvalitativne obdelave podatkov se je poznavanje problematike lahko sklicevalo na bogato raziskovalno dediščino obeh partnerjev, Znanstveno-raziskovalno središča in Inštituta za narodnostna vprašanja.

Iz intervjujev/pogovorov z učitelji osnovnih in srednjih šol je v splošnem zaznati, da pogrešajo tematike povezane z zamejstvom, izseljenci, manjšinami in širše, kulturne različnosti, večkulturnosti ipd. Izpostavljajo, da je stanje slabše, kot je bilo pred leti, saj so omenjene tematike okrnjene ali sploh neprizotne. Menijo, da bi jim morali nameniti več ur, a se časovno težko izide oziroma se na tak način vzame čas nekaterim drugim temam. Nekateri so sicer opozorili, da je lahko težava le razvrstitev tem, saj so velikokrat te teme umeščene na konec šolskega leta in posledično velikokrat zanje umanjka časa. Že s samo premestitvijo snovi bi lahko izboljšali situacijo. Učitelji izpostavljajo tudi učenje preko osebne izkušnje učencev in dijakov, pri čemer se jim zdijo izredno pomembne ekskurzije, izmenjave učencev in dijakov z zamejskimi šolami in drugi stiki. Omenjeno pa razkriva zelo problematično stanje, saj je poučevanje omenjenih tem pravzaprav prepuščeno sami senzibilnosti, samoiniciativnosti in volji učiteljev.¹ Pri tem je opaziti tudi, da so v splošnem izpostavljali pomen poučevanja omenjenih tem za nacionalno identifikacijo, medtem ko so učiteljice sociologije opozorile tudi na problematiko zaznavanja odklonilnih stališč do drugih kultur, priseljencev, medkulturnih stikov, prisotnost etničnih predsodkov in etničnih stereotipov. V intervjujih je bilo večkrat izpostavljeno, da bi bilo potrebnih več medpredmetnih povezav, predvsem med slovenščino, zgodovino in geografijo, pa tudi drugimi. V nadaljevanju bodo izpostavljene ključne ugotovitve intervjujev po posameznih predmetih.

SLOVENŠČINA

---

¹ Pri tem bi lahko sklepali, da so tudi informanti, ki so privolili v sodelovanje v raziskavi bolj senzibilni za te teme.

Priloga 5

Iz pogovorov z učitelji je zaznati pri obravnavi zamejskih tem razlike glede na šolo in geografsko lokacijo šole. Tako na primer na OŠ Draga Bajca Vipava opozarjajo, da nimajo mednarodnih povezav z zamejskimi šolami, obenem se učenci niti ne zavedajo pomena zamejskih Slovencev, izpostavljajo pa še veliko neizkoriščenih možnosti (na primer obisk gledališča, bralna značka, ekskurzije, izmenjav). Situacija je drugačna na obmejnih dvojezičnih območjih, in sicer v Lendavi in slovenski Istri, pri čemer so med njima razlike, ki jih lahko pripišemo različnim sistemom dvojezičnih šol, gospodarski moči držav manjšine itd. Na šoli z italijanskim šolskim jezikom so zamejske teme le delno pomembne, saj občutijo, da so premalo povezani sploh z večinskim narodom v Sloveniji, toliko manj s slovenskimi zamejci. Pri tem so izpostavili samo težavo poučevanja slovenskega jezika kot tujega jezika, kar, ocenjujejo, je povezano z gospodarsko močjo države. Nasprotno pa je na Dvojezični osnovni šoli 1 Lendava zamejstvo pomembna tema (kot tudi izseljenstvo): čezmejno so povezani z Monošтром. **Izpostavljajo, da sta vidna dvojezičnost in življenje v strpnosti na sploh povezana.** Predlagajo več čezmejnih izmenjav učencev.

Na splošno je videti, da je na srednjih šolah zamejskim temam namenjene malo pozornosti, tudi pri književnosti; učitelji menijo, da bi tem temam lahko namenili več ur, vendar izpostavljajo, da je to težko, ker so časovno omejeni in je snov obsežna. Nekateri učitelji so izpostavili da bi bilo smiselno vpeljati drugačen način podajanja snovi, kjer snov ne bi bila podajana tako strnjeno (Gimnazija in srednja šola Kočevje) oziroma bi bila posredovana z drugačnimi pristopi, na primer z dogodki posvečenimi slovenskemu zamejstvu in predstavitev zamejskih avtorjev (Dvojezična srednja šola Lendava), saj je znanje o zamejskih avtorjih slabo. V splošnem učitelji ocenjujejo, da je osebno izkustvo pomembno, zaradi česar se jim zdijo pomembne ekskurzije v zamejstvo in navezovanje stikov z zamejskimi šolami, pri čemer ima stike z zamejsko šolo (Gimnazija Monošter) le Dvojezična srednja šola Lendava.

ZGODOVINA IN GEOGRAFIJA

Učitelji na splošno izpostavljajo, da se jim teme zamejstva in izseljenstva zdijo pomembne in da jim je namenjenega premalo časa (1-3 ure), čeprav izpostavljajo tudi, da bi jim težko namenili več časa, ker je snov zelo obsežna, število šolskih ur pa omejeno. Pri zgodovini se o zamejskih temah učijo predvsem v povezavi s plebiscitom na Koroškem leta 1920 in razmerami v Avstriji ter v povezavi z Rapalsko pogodbo in poitalijančevanjem na Primorskem. Tako pri zgodovini kakor pri geografiji se učijo tudi o zdomcih (po drugi svetovni vojni izseljevanje v Argentino, ZDA, Avstralijo). Zamejske teme obravnavajo tudi pri nastanku nacionalnih držav, ko so s postavitvijo nacionalne meje nekateri ostali izven matične domovine. Najmanj pozornosti je namenjene zamejcem na Hrvaškem, nekateri so izpostavili tudi dvom v poznavanje trenutne situacije in da bi potrebovali še kakšno dodatno izobraževanje na to temo.

Zamejsko tematiko nadgrajujejo z osebnimi izkušnjami, večinoma z ekskurzijami v zamejstvo (Beneška Slovenija, okolica Trsta, Koroška, Porabje itd.), šolskimi izmenjavami in navezovanjem stikov z zamejskimi šolami, seminarскими nalogami ipd., izseljensko tematiko pa recimo z ogledi dokumentarnih filmov. Večina učiteljev je izpostavila, da bi moralo biti osebnih izkustev še več. Izpostavili so sicer, da imajo nekaj svobode pri posvečanju različnim tematikam, pri čemer pa so nekateri to izkoristili za aktualne teme, kot so recimo migracije in begunci.

V splošnem so učitelji izpostavili tudi potrebo po medpredmetnem povezovanju, predvsem povezovanju snovi med zgodovino in geografijo, možne pa so tudi povezave s književnostjo (zamejski književniki, dela, ki obravnavajo tematiko, na primer Kaplan Martin Čedermac).

Priloga 5

GLASBA

Učenci se pri glasbi občasno učijo tudi zamejske pesmi oziroma pesmi v narečju, kar je bilo nekoliko bolj pogosto izpostavljeno v osnovni šoli z obmejnega območja, na Osnovni šoli Livade Izola, kjer se učijo tudi o zamejskih skladateljih. Zamejske teme se jim zdijo pomembne predvsem zaradi splošne razgledanosti in osveščenosti. Osnovna šola Livade Izola je povezana z Osnovno šoli Dolina v Italiji, kar se je zgodilo na podlagi osebne pobude.

DRUŽBA

V petem razredu pri predmetu družba obravnavajo Slovence v sosednjih državah, zamejce, in zdomce, pri čemer na Osnovni šoli Livade Izola, ki leži na obmejnem območju, tem temam namenijo nekoliko več časa, eno do dve uri, na Osnovni šoli Miroslava Vilharja Postojna pa to obravnavajo le v sklopu postavitve nacionalnih meja po drugi svetovni vojni.

DOMOVINSKA IN DRŽAVLJANSKA KULTURA IN ETIKA

Pri obravnavanju zamejcev in zdomcev v okviru predmeta domovinska in državljska kultura in etika so zelo opazne razlike v samoiniciativnosti posameznih učiteljev. Tako se npr. v Osnovni šoli Livade Izola strogo držijo učnega načrta, kjer teh tem ni, v Osnovni šoli Miroslava Vilharja Postojna, pa »kršijo vsa pravila« in tem temam namenjajo tri do štiri ure – učijo se kje so zamejci, kaj se z njimi dogaja ipd. Na Osnovni šoli Livade se zamejskih tem dotaknejo pri italijanščini, ko se učijo o dvojezičnosti (učiteljica uči DDKE in italijanščino) Na splošno izpostavljajo, da so te teme zelo pomembne in predlagajo povezave z zamejskimi učenci in ekskurzije, vendar opozarjajo na vedno bolj omejene finančne zmožnosti, v okviru katerih delujejo.

SOCIOLOGIJA

Na eni od obalnih šol učiteljica posveti nekaj časa temam zamejstva in manjšin (poseben poudarek na italijanski manjšini), saj ocenjuje, da je to glede na obmejno lego šole smiselno in pomembno; prav tako spregovorijo o temah priseljevanja, beguncih ipd., istočasno na drugih dveh šolah tem temam posvečajo občutno manj oziroma skorajda nič pozornosti, čeprav je ena izmed teh tudi v slovenski Istri. Učiteljica na Gimnaziji in srednji šoli Kočevje k temu doda, da čeprav določene teme obdela, jih potem ne preverja pri ocenjevanju znanja, saj jih ni v učbeniku; dijaki znajo povedati nekaj splošnih stvari, z izjemo zamejcev na Hrvaškem. Situacija je drugačna v slovenski Istri, saj učitelji opažajo nevednost pri učencih glede temeljnih vprašanj, ki se nanašajo na obstoj manjšin (konkretno italijanske manjšine) in zamejcev (konkretno Slovencev na Tržaškem): dijaki tako ne vedo, zakaj se učijo italijanski jezik in kaj pomeni, da je italijanščina jezik okolja, ne vedo za zamejske Slovence v Italiji ipd.

O obravnavanih temah se tako lahko spregovori v okviru strokovnih ekskurzij (npr. v Trst) ali posameznih projektov, ki jih organizira šola. Na Gimnaziji Piran imajo tako medpredmetni projekt, ki je fokusiran na problematiko manjšin in medpredmetno ekskurzijo.

Priloga 5

.